

VINCZE BEATRIX

Osztrák pedagógiatörténet

Wolfgang Brezinka: Pädagogik in Österreich

KITEKINTÉS

Die Geschichte des Faches an den Universitäten vom 18. bis zum 21. Jahrhundert. (Pedagógia Ausztriában. A szak története az egyetemi képzésben a 18. századtól a 21. századig.) Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften 1-4. Band. Az Osztrák Tudományos Akadémia Könyvkiadója 1-4 kötet.

1. *Schulwesen, Universitäten und Pädagogik im Habsburger-Reich und in der Republik.*

Pädagogik an der Wiener Universität. 2000. ISBN 978-3-7001-2908-0

Oktatásügy, egyetemek és pedagógia a Habsburg-birodalomban és a köztársaságban. Pedagógia a Bécsi Egyetemen. (XXIV+1060 oldal)

2. *Pädagogik an den Universitäten Prag, Graz und Innsbruck.* 2003. ISBN 978-3-7001-3218-9

Pedagógia a prágai, a grazi és az innsbrucki egyetemeken. (1023 oldal)

3. *Pädagogik an den Universitäten Czernowitz, Salzburg und Linz.* 2008. ISBN 978-3-7001-4004-7

Pedagógia a czernowitzi, a salzburgi és a linzi egyetemeken. (758 oldal)

4. *Pädagogik an der Wirtschaftsuniversität Wien und der Universität Klagenfurt. Abschließender Überblick und Bilanz.* 2014. ISBN 3-7001-7587-6

Pedagógia a bécsi Gazdasági Egyetemen és a Klagenfurti Egyetemen. Összegzés és mérleg. (1072 oldal)

A SZERZŐRŐL

Páratlan vállalkozást vitt véghez Wolfgang Brezinka (szül. 1928, Berlin), német-osztrák neveléstudós, aki négykötetes életművében arra vállalkozott, hogy bemutassa a 18. és 21. század közötti időszakban a pedagógia oktatásának történetét az osztrák egyetemeken. A berlini konzervatív, katolikus család gyermekeként napvilágot látott Brezinka választott hazájának Ausztriát

tekinti (ma is Tirolban él), ami részben téma-választásának helyét is indokolja. Életrajzi szempontból mindenképpen érdekes, hogy egy német fiatal, aki leginkább erdész szeretett volna lenni az osztrák Alpokban, a 2. világháború hatására hogyan kerül kapcsolatba a pedagógiával és Ausztriával. Az 1940–44 közötti időszakban, a bombatámadások miatt a 10 és 14 év közötti gyerekeket vidéki táborkba vitték (KLV),¹ ahol az ifjú Brezinka az evakuált gyermekek „segédtanára” lett. A szabadidős tevé-

¹ Die Lager der Erweiterten Kinderlandverschickung (KLV) – táborok gyermekek vidékre küldésére/vidéki elhelyezésére. Ld.: *Überlieferung und Kritik der Pädagogik...* Letöltés: <http://bbf.dipf.de/publikationen/ausstellungskataloge/pdf/ueberlieferungundkritik.pdf> (2016.12.10.)

kenységek megszervezése volt a feladata: sport, ének, játék, barkácsolás, ünneplés. 1943-ban, 15 évesen, felcserképzés keretén belül került Karintiába, legnehezebb feladatként pedig 1945-ben 27 „nehezen nevelhető gyermek” felügyeletét bízta rá. Az ausztriai táborvezetői tevékenység és nevelői munka tette lehetővé, hogy német állampolgárként leérettségizve visszatérhessen Ausztriába, és megkapja a tartózkodási engedélyt.

Az életrajzi adalékok mellett szakmai érvek is szóltak Ausztria, az osztrák neveléstudomány mellett. Az osztrák pedagógia rendszerező és átfogó kritikai elemzését – szerinte – a következő tényezők támogatták: 1. Ausztriában elsőként a világon, már 1805-ben sor került pedagógia tanszék felállítására. 2. A Habsburg birodalom oktatásügye központosságának köszönhetően jól dokumentált és áttekinthető, gazdag archívumot hagyott hátra. 3. A pedagógiával foglalkozó oktatók és kutatók létszáma belátható, így tanulmányozásuk során nem kell lemondani a részletelekről sem. 4. Németország és Ausztria között a pedagógiai gondolatok és a pedagógiával foglalkozók intenzív cseréje lehetővé teszi, hogy az osztrák pedagógiatörténet számos vonatkozása német területekre is reprezentatív módon érvényes legyen. A munka a neveléstörténetek számára mindenképpen alapműnek tekinthető.

A szerzőt motiválta műve megírásában, hogy a kilencvenes években egyre erősebben érezte a pedagógia meggyengülését, és a pszichológia által egyre inkább veszélyeztetve érezte annak pozícióját. Brezinka szerint a pedagógia a „tudományosodás” útjára lépett, és a 20. században politikai és gazdasági okok miatt mind az intézménye-

sülés, mind a személyi ellátottság terén széleskörű expanzió ment végbe benne, mégis számos bizonytalan és tisztázatlan kérdés merül fel tudományos jellegét tekintve.

Mintegy ötven év aktív tudományos tevékenység után, a számtalan publikáció ellenére, szükségét érezte, hogy hiánypótló munkaként egy szisztematikus, forrásokra alapozott műben (végül négy

kötetben) foglalja össze a pedagógia mint szak (diszciplína) történetét.

AZ ELSŐ KÖTET

Az első 230 oldal áttekintést ad a soknemzetiségű Habsburg Birodalom oktatásügyéről, a felvilágosodás hatására kialakított, a birodalom egységét szolgáló, centralizált oktatáspolitikáról, majd az 1918-as szét hullást követő változásokról. A szerző nem a „dogmákra” kívánta helyezni a hangsúlyt, hanem az intézményesülés folyamataira (800 oldal szentel a bécsi egyetemnek), amely szempont a könyv tagolását is adja. Így kiemelt figyelmet kaptak a pedagógiát tanítók, a professzorok, a tanszékek, a professzúrák, a szakra hatást gyakorlók: az oktatási minisztérium, az egyház, a politikai pártok. De bemutatja a szak tantárgyait is, így a speciális tárgyakat: a vallás-, sport, gyógy- és gazdaságpedagógiát.

A szakma a társadalomtudományok eddigi általános áttekintő munkáihoz képest kiemelkedő, kritikai műként értékeli Brezinka könyvét. Úttörő munkának, a pedagógia határain túlmutató filozófiai és kultúrtörténeti jelentőségű írásnak tekintik; a tekintélyes mennyiségű primer forrásra építő empirikus mű tükröt tart a tudománynak².

Ausztriában elsőként a világon, már 1805-ben sor került pedagógia tanszék felállítására

² Letöltés: <http://bbf.dipf.de/publikationen/ausstellungskataloge/pdf/ueberlieferungundkritik.pdf> (2016.12.10.)

A MÁSODIK KÖTET

Ebben a műben a pedagógiai tanszékek felállításának sorrendjében mutatja be az intézményeket: 1872-ben, Otto Wilhelm vezetésével Prágában a Német Egyetemen; 1904-ben, Eduard Martinek kinevezésével Grazban és 1960-ban, maga a szerző, Brezinka irányításával Innsbruckban alapítottak pedagógia tanszékeket. A tanszékek bemutatásának arányai eltérőek, Prágának 125, Graznak 205 oldalt szentel, a fennmaradó rész saját intézményére jut. A mű érdekessége, hogy a szerző nemcsak kortárs, hanem maga is aktív szereplője a bemutatott időszaknak, ennek ellenére végig megmarad az egyes szám 3. személyű tárgyalásnál. Kiemelkedő értéke irásának, hogy a pedagógia története mellett jelentős

bepillantást nyer az olvasó Csehország és Ausztria politikatörténetébe is, különös tekintettel a nemzeti szocializmus uralomra jutására és annak hatására. Brezinka nemcsak a neveléstudomány fejlődését illető méltatást tartja fontosnak, hanem szól a hiányosságokról, az általa érzékelt nemzeti bezárkózottságáról és a nemzetközi elszigeteltségről, a pszichoanalízis sajátos szerepéről, annak veszélyéről a pedagógia tekintélyét illetően. Az általános pedagógia krízisét jórészt abban látja, hogy a szocializációs folyamatot kutató módszerek és technikák leginkább a pedagógián kívüli érdekerületekről származnak. Brezinkát aggasztja a neveléstudomány helyzete, amelyet egyrészt a gyakorlati pedagógia, másrészt az empirikus neveléstudomány reflexiói alapján, egy következetes

evaluációs folyamattal lehetne megerősíteni, véli H. E. Tenorth a kritikájában.³

A HARMADIK KÖTET

Brezinka tudománytörténeti érdemeit tovább növeli az újabb mű, amely az előzőekben megszokott igényes és aprólékos módon, a helyi forrásokat a lehető legteljesebb mértékben felhasználó intézménytörténeti áttekintést ad. A bukowinai Czernowitz pedagógiai bemutatását az indokolja, hogy bár kevésbé jelentős szemé-

lyeknek adott otthont, ám 1875 óta van pedagógia tanszéke, ahol sokan kezdhették meg karrierjüket. A salzburgi bencés egyetemen, jelentős jezsuita hatásokkal már 1792 és 1799 között oktattak

a szerző nemcsak kortárs, hanem maga is aktív szereplője a bemutatott időszaknak

pedagógiát. Jelentős hatással volt az egyetemre Fichte és Schelling filozófiája; számos katolikus filozófus és pedagógus habitált itt. Linzben pedig speciális helyzetben volt a nevelés tudománya. A korai szakaszban, 1814–1849 között líceum formájában folyt a képzés. Csak 1969 után, az akkori Szociális és Gazdasági Főiskolán kapott helyet a neveléstudomány mint sajátos, de folyamatos képzés. Brezinka fájjalja azonban, hogy a szociálpedagógia egyre inkább háttérbe szorítja az általános és az iskolapedagógiát, ám a kibernetika fejlődése és annak lehetőségei mégis biztató jelek. Brezinka szól a rekrutációs nehézségekről, a tanulási problémákról, az utánpótlás képzésének akadályairól, a neveléstudomány ambivalens állapotáról. A kötet végén lemond az összgezésről, annak reményében,

³ Letöltés: http://www.pedocs.de/volltexte/2011/4904/pdf/ZfPaed_2004_6_Tenorth_Rezension_Brezinka_Paedagogik_in_Oesterreich_D_A.pdf (2016.12.10.)

hogy egy újabb műben tegye azt meg részletesen és átfogóan, a klagenfurti egyetem történetének feldolgozásával együtt (*H. E. Tenorth*⁴).

A NEGYEDIK KÖTET

Brezinka ebben a műben áttekintette a gazdaságpedagógiának mint a neveléstudomány részdiszciplínájának a fejlődését és akademiizálásának folyamatát, mérleget készített a neveléstudomány jelenlegi helyzetéről, és egy összegző áttekintés igényével zárta páratlan terjedelmű művét.

A negyedik kötet talán azért is érdemes a némileg részletesebb bemutatásra, mert hasonló (egyszerűs) monográfia, ilyen rendkívül gazdag forrásanyagra építve ritkán vagy talán már aligha születik. Az adatbázisok korában feltehetően lemondanak a szerzők arról, hogy ilyen átfogó munkákat írjanak. A mű túlmutat Ausztria, illetve a Habsburg Birodalom határain, a közép-európai neveléstudomány alapművének is tekinthetjük. Különösen tanulságos a mű a német nyelvterület, illetve a Habsburg Birodalom utódállamainak szakemberei számára. Utóbbiak oktatáspolitikáját jelentősen meghatározta az osztrák modell, amelyet legtöbbször kényszerből és nagy ellenállással vezettek be. Leggyakrabban a nemzeti érdekek sérelmét látták benne, ami mellé az anyanyelv, a tradíciók elleni merénylet víziója társult. Brezinka alapos és nyelvileg is nagy igényességgel megírt munkájának erénye a polemikus hangvétel;

különösen igaz ez az utóbbi néhány évtized pedagógiai változásainak értékelésénél és a neveléstudomány jövőjét illető kételyének megfogalmazásánál.

A szerző a negyedik kötet előszavában (I–VII.) kiemeli, hogy célja a pedagógia mint tudomány kritikai bemutatása, és ezt személyében nem egy történész, hanem egy olyan neveléstudós teszi, aki 1946 óta folyamatosan e tudomány szolgálatában áll. Brezinka már hallgatóként elégedetlen volt a pedagógia oktatásával, és akkor tökéltelte el, hogy annak javításához mindenképpen hozzá kíván járulni. Szándéka a pedagógia pozícióját jelentősen módosító

változások következetes bemutatása, azok elemzése. Bár Brezinka felhívja a figyelmet, hogy az új tudás felhalmozásával a remélt haladás nem sikerült, ugyanakkor elismeri, hogy 1965 és 1990 között a pedagógia

1965 és 1990 között a pedagógia váratlan gyorsasággal egy mellékes tárgyból tömegek által tanult főszakká vált

vértalan gyorsasággal egy mellékes tárgyból tömegek által tanult főszakká vált. A mai napig tartó erőteljes specializáció folytonosan újabb és újabb részterületek kialakulásához vezetett, ami számos ún. pszeudo-tudomány megszületését eredményezte. Több tudóstársához hasonlóan a szerző úgy véli, hogy a neveléstudomány, széttöredezettsége miatt, kevés maradandó nyomot képes hagyni a hallgatókban, és a gyakorlatban játszott hasznosságát is egyre többen kérdőjelezzik meg (VI.).

A szerző hangsúlyozza, hogy az osztrák pedagógia a szomszédos országokkal való összehasonlításban a vizsgált időszakban magas színvonalat képviselt és a tanárképzés elismert tárgyává vált, másrészt viszont ennek a nagy múltú és

⁴ Letöltés: http://www.pedocs.de/volltexte/2012/5189/pdf/ZfPaed_2009_4_Tenorth_Rezension_Brezinka_Paedagogik_Oesterreich_D_A.pdf (2016.12.10.)

jelentős pedagógiának a hagyományai mára már feledésbe merültek. Brezinka szerint ebben az elstett expanzió és a képzett utánpótlás hiánya játszott jelentős szerepet. Ez a folyamat a német (osztrák) nyelvterületet és a nemzetközi pedagógiát egyaránt érinti. Wolfgang Brezinka műve a neveléstudomány (ill.

pedagógia) átalakulásának és válságának nyomon követésével segíti az érdeklődőket az alapos tájékozódásban.

A 4. kötet első nagy része (6–184), (a teljes mű 8. fejezete) a kereskedelmi (és üzleti) tanárképzés történetét tekinti át. Brezinka részletesen bemutatja azt a folyamatot, hogy a német mintára, Mária Terézia által 1770-ben alapított Reál-Kereskedelmi Akadémiától hogyan jutott el az osztrák fejlődés a kereskedelmi (üzleti) iskolák tanárképzésének intézményesüléséhez. Az ipari és a technikai fejlődés által generált kereskedelmi képzésben az első jelentős szakasz az 1870 és az 1938 közötti időszak (ez egyben a magyarországi kereskedelmi képzést is meghatározta 1918-ig).⁵ Az 1898-as alapítású bécsi Gazdasági Egyetem átalakulásával együtt, 1930-tól meghonosodnak a kereskedelmi tanárképző kurzusok. Számos reformjavaslat ellenére a gazdaságpedagógia mint speciális diszciplína – amely híd lehetett volna a kereskedelmi tárgyak oktatásához – ekkor még hiányzott. 1938 és 1945 között, az Anschluss után a német tanterv és vizsgarend átvétele határozta meg a

ezután kerül sor az önálló Gazdaságpedagógiai Tanszék felállítására

képzést. Az 1945 és 1951 közötti időszakot a háború utáni szélcsend jellemzi, majd 1950-ben megszületik Hans Krasenskytól⁶ az első habilitációs munka, üzemgazdaság témában. 1951-ben megalakul az első tanszék. Krasensky irányításával működik a Gazdaságpedagógiai Intézet 1951 és

1971 között. Állandó, „ős” problémaként jelenik meg a gazdaságpedagógiával kapcsolatban, hogy a szakspecifikus képzés extrém szaktudományos hangsúlyai

vagy a pedagógiai tartalmak dominanciája érvényesüljön benne. 1968-ban állítják fel az Általános Pedagógia Tanszékét (élén Walter Schölerrel),⁷ és a gazdaságpedagógiát ehhez rendelik. Röviddel ezután kerül sor az önálló Gazdaságpedagógiai Tanszék felállítására. A következő időszakok változásainak tartalmi, személyi vonzatai (professzorok, tanszékvezetők) mellett részletes betekintést kap az olvasó a képzést érintő rendelkezésekbe, a tudományos háttér (kandidátusi dolgozatok összehasonlító elemzése 1950 és 2007 között) alakulásába. A Bolognai folyamat eredményeként, 2003-tól egy 9 szemeszteres, új tanterven alapuló gazdaságpedagógiai képzést vezetnek be, amely 2007-től az európai egységsítési folyamat eredményeként MA-képzési szintűvé válik.

A kötet következő nagy egysége, a teljes mű 9. fejezete (195–800) a Klagenfurti Neveléstudományi Főiskola (1993 óta egyetem) pedagógiatörténeti változásait

⁵ Ez a korszak ugyanakkor 1918-ig meghatározta a magyar kereskedelmi iskolákat is. (Ausztria és Magyarország 1867 és 1918 között kétközpontú dualista monarchiát alkotott, közös külüggyel és hadüggyel. De jelentősek voltak az oktatásban is a recepciók hatások.)

⁶ Hans Krasensky (1903–2006) a gazdaságpedagógia alapítójaként 1951 és 1973 között a banki gazdálkodástan egyetemi tanára, és ezzel egyidőben 1951 és 1973 között a gazdaságpedagógia egyetemi tanára a Világkereskedelmi Főiskolán. Már 1935-ben megjelent *Az üzemgazdálkodásból kifejlesztett gazdaságpedagógiai alapjai* című munkája.

⁷ Walter Schöler (1928–1994) német-osztrák neveléstudós, akinek karrierje jól tükrözi a német történelmet is. Az NDK-ban szerzett doktori fokozatot, majd Nyugat-Németországban, később pedig Ausztriában dolgozott.

összegzi. A szerző beavatja az olvasókat a karintiai tartományi egyetem megalapításának a körülményeibe. Az oktatás válságának időszakában igény mutatkozott egy olyan kifejezetten empirikus oktatáskutatással foglalkozó centrum alapítására, amelynek gondolata már jóval korábban (és többször is) megfogalmazódott az oktatás történetében. A legnagyobb eredményt az 1970-ben megszületett szövetségi törvény jelentette, a klagenfurti Művelődéstudományok Főiskolájának/Hochschule für Bildungswissenschaften⁸ felállításával (237. o.). Az eredeti elképzelés hamar módosul, a helyi elvárások alapján inkább egy általános egyetem Neveléstudományi Intézetéhez rendelék az oktatáskutatást, amely kikerült az érdeklődés középpontjából. Az 1993-tól egyetemi rangot kapó intézményben, ahol már 1817–1848-tól tartottak pedagógiai előadásokat, helyet kapott az ún. Kultúratudományok Kara (11 intézetének egyike lett a Neveléstudományi és Oktatáskutató Intézet), valamint a Gazdaságtudományok és Informatikai Kar. Brezinka szerint, bár Klagenfurt nem vált az európai pedagógia Mekkájává, ám a neveléstudomány jeles képviselői nagy számban gyűltek itt össze. Brezinka bemutatja az intézmény fejlődését, a tanszékek bővülését, az új tudományterületek integrálódását (oktatás-gazdaságtan és -szociológia, pedagógiai pszichológia), de szól az oktatáshoz kapcsolódó tudományok redukálásáról, az interdiszciplináris, párhuzamos képzések megjelenéséről is. Kitér a tanártovábbképzésekre, a távoktatásra, a gyógypedagógiá-

---

a jelent az innováció, az iskolafejlesztés és minőségbiztosítás és az empirikus kutatások határozzák meg

---

ra, a kutatásokra, a habilitációk elemzésére, a 2000 óra életbe léptetett újításokra. A jelent az innováció, az iskolafejlesztés és minőségbiztosítás és az empirikus kutatások határozzák meg.

A 10., összegző fejezet (803–933) áttekintést ad a pedagógia két évszázadáról az osztrák egyetemeken. A pedagógia tanszékek intézményesülését három korszakban ragadja meg: 1. gyakorlati neveléstudomány (1805–48); 2. filozófiai pedagógia (1865–1964); 3. 1965 utáni neveléstudomány. Összegzi a tantervi elvárások elemeit és a kutatás helyzetét, a pedagógiai tanulmányi előadások szerepét, a publikációkat, a habilitációs munkákat. Külön fejezetben mutatja

be a német nyelvterület országainak egyetemeken a pedagógia helyzetét.

Az utolsó nagy fejezet záró részében (933–949) a szerző visszatekint a pedagógiatörténet fontosabb változásaira, és megteszi a jelenre vonatkozó következtetéseit, kritikai megállapításait. Mintegy 150 éven keresztül az osztrák, német és svájci egyetemeken a pedagógia egy „elhanyagolt mellékzárk” volt egy olyan időszakban, amikor az oktatásügy mind kvantitatív, mind kvalitatív fellendülést élt meg. A tanárok és nevelők száma ugyan megsokszorozódott, de az egyetemi neveléstudások kisebbségben maradtak, feladataikra rosszul felkészítettek és túlterheltek voltak. Így a pedagógia egy elmaradott előtudományként jelent meg. A 19. században a pedagógiának harcolni kellett azért, hogy polgárjogot szerezzen a tudományok között. Az egyetemeken a pedagógia mint

⁸ A *Bildung* szónak a német nyelvben a képzés, a műveltség/művelődés jelentése, de a magyar nyelvben sokszor az oktatás, nevelés, művelődés szavakkal adható vissza. Az alapító okirat ebben az esetben jelzi, hogy a *Bildung* szót itt nevelést (*Erziehung*) és képzést (*Ausbildung*) jelöl.

szak bevezetése – Brezinka szerint – alapvetően gyakorlati céllal történt. A leendő lelkipásztoroknak, gimnáziumi tanároknak és magánnevelőknek nevelési ismereteket kellett tanítani, hogy a nevelés művészetére felkészítsék őket.

A pedagógia tudománnyá válása a 20. század utolsó harmadában meglepően gyorsan következett be. Mellékszakból olyan főszakká vált, amely egy normális egyetemi szak valamennyi ismérével rendelkezik. (Törvényesen elismert tantervek, tanulmányi és vizsgarend, doktori képzés, tanszékek, intézetek, kutatóintézetek, könyvtárak, folyóiratok, társaságok, nemzetközi hálózat.)

Brezinka szerint az 1965–70-ig tartó fejlődés elsősorban kvantitatív jellegű volt, a kvalitatív elemek kevésbé jellemzőek. Legalább két dolog hiányzik ebben az időszakban: szűkös az előrelépés az alapkutatásokban, és az ismeretek nem kielégítően hasznosulnak a gyakorló tanárok és a nevelők munkájában. Ezért a mintegy ötvenévnnyi tudománnyá válási folyamat nem hozott kielégítő eredményt, amiben feltehetően az is szerepet játszott, hogy a pedagógia „tudományosodásának” nem volt világos programja. Illetve az a naiv elképzelés élt, hogy a tudományos színvonal emelkedése önmagában hordozza a pedagógiai tudás minőségi javulását. A pedagógia tudományos pozíciójának változása szakmapolitikai változásokat is magával vont: az általános iskolai tanítók jövedelme és presztízse jelentősen növekedett; a szak-

mai képzőintézetek helyét a tudományos főiskolák vették át, az oktatásügyben jelentősen megnőtt a képzési idő és költség. A pedagógia szak expanziója magával hozta a szak akademizálódását.⁹

Elméleti vonatkozásban a pedagógia szak még messze elmarad az ideálistól, és ezen a neveléstudománnyá történő átnevezés sem változtatott. Brezinka a folyamat eredményét úgy értékeli, hogy a pedagógia szak ugyan megőrizte sajátos különállását, ám a mobil, individuális fogyasztói társadalom elvárásainak megfelelően megjelent az univerzális humántudománnyá válás. A divatos interdiszciplinaritás jegyében a szak különböző ismeretek olyan áttekinthetetlen gyűjtőmedrévé vált, amelyben a pedagógia alapjai már nem ismerhetők fel. A határterületek ismeretei pedig valójában a nevelést gyakorlók számára csak halott tanok. Brezinka szerint a peda-

---

A nevelés művészetének korábbi mestereit ma neveléstudományi szakértők váltják fel. Ennek eredményeként a neveléstudományt tanítók utánpótlása a nem-tanárok köréből rekrutálódik, akik többségében elméleti szakemberek. Így jelentős szakadék keletkezik a nevelésmélettel foglalkozók és a nevelést gyakorlók között

---

gógiát tanítók és az azt tanulók közötti viszony is megváltozott. Míg korábban szoros szakmai kapcsolat alakult ki közöttük, mára az elidegenedés, elszigetelődés figyelhető meg. Ennek oka lehet a neveléstudományt művelők számának jelentős növekedése, a pedagógiai munkák túlzott száma. A pedagógiai írások inkább a szerzők személyes érdeklődését tükrözik, többségében a nevelés valamelyik határterületéhez kapcsolódnak, és ritkán illeszkednek a korábbi kutatások eredményeihez. A nevelés művészetének korábbi mestereit ma neveléstudományi szakértők váltják fel.

⁹ Svájcban terciarizálódásnak nevezik a folyamatot.

Ennek eredményeként a neveléstudományt tanítók utánpótlása a nem-tanárok köréből rekrutálódik, akik többségében elméleti szakemberek. Így jelentős szakadék keletkezik a nevelélmélettel foglalkozók és a nevelést gyakorlók között.

Brezinka a fennálló feszültségek kezelésére azt javasolja, hogy a pedagógiai tudást rendszerezni kell. A nevelélmélet három alapformáját (típusát) különbözteti meg: 1. empirikus neveléstudomány, 2. nevelésfilozófia és 3. gyakorlati pedagógia. A tartalmi elemek kiválasztásánál különösen figyelni kell a kritikára, bátran kell egyszerűsíteni, és csak a lényegét szabad beemelni, hogy az elsőkélyesedéstől megmentsük a tárgyat.

Miért lapozunk fel, olvassunk el egy több mint ezer oldalas pedagógiatörténeti munkát? Több érv is szól mellette:

Brezinka pedagógiatörténeti eposzának értékét növeli a könyv gazdag melléklete, a neveléstudósok portréja, az irodalomjegyzék, a személy- és tárgymutató, amelyek segítik a tájékozódást, a válogatást. Brezinka bátor, kritikai munkája nem szűkül le a nemzeti (osztrák) történelemre, hanem európai kontextusban kezeli a pedagógia oktatásának fejlődését. Külön kitér a német nyelvterület, az egyetemek lokális sajátosságaira. Páratlan nagyságú forrásanyagot használ, amely önmagában további kutatási csemege lehet. Brezinka mérleget von, értékkel, szembesít, felhívja a figyelmet a pedagógia tudományosodásának nem kielégítő eredményeire. A neveléstudomány „osztrák szemüveggel” elvégzett elemzése segítheti a szakmai diskurzust.

*Kisképző, tanév végi kiállítás, 2016. június
Hamvas Réka, divat- és stilustervező szak, 9. évfolyam*